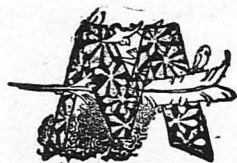

ΔΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΖΑΚ ΚΟΝΣΤΑΝ

ΟΤΑΝ ΠΕΡΝΟΥΝ ΤΑ ΝΕΙΑΤΑ

Ε το ταίγαρο στο στόμα, με το καπέλλο στραβά στο κεφάλι, γκέτες άσπρες στο πόδια, μία γουιτρή χρυσή αλυσίδα στο γυλέκο ο κ. Νεοπτόλεμος στάθηκε στην πόρτα του καμαρινού.

— Άκου, κυρά μου, είπε στη μεσόκοπη θεατρίνα Ρετζίνα Νταλτσόνε, δεν λέω πως δεν παίζεις καλούτσικα, μα δεν ξέρεις καθόλου να μακιγιαρισθής. Βάφεσαι σαν άρχαρια. Για να παίζη καλά ερωτευμένη μιά ήθοποιός, όταν παιά δεν είναι νέα, πρέπει να φτιάττειται. Άν δεν καταφέρη να φτιάξη όμορφότερη λίγο τη φάτσα σου, θα πάρω άλλη για τους έρωτικούς ρόλους... Έλα, έλα, άσε τα νεύρα και τις κλάψεις! Δεν περνούν με μένα. Κοιμήσου ήσυχη τη νύχτα για να μη είνε άκυριο το πρόσωπό σου γαλασμένο. Θα συναντηθώ στο σταθμό στις 8 και 36'. Θάμιαστο στη 1 1/2 μ.μ. στη Ναυμπήλη και το θράδυ θα δώσουμε παραστάσι στο Μεγαλό Θέατρο. Την άλλη μέρα στο Περίνιαν, το Σάββατο στο Μπρεζι, την Κυριακή στο Μοντελλιέ και τη Δευτέρα ανάτασαι...

Η Ρετζίνα έκράτησε το δάκρυα που της έθούρκωναν τα μάτια κι' άναστήναζε βαθεία. Ο άνθρωπος εκείνος ήταν έβανουός, ήταν ένα κτήσιος και μισό, μα έλεγε την αλήθεια. Ήταν φριχτά μακιγιαρισμένη, ή μάλλον—κι' αυτό ήταν το φριχτότερο—κανένα μακιγιαρίσμα πιά δεν μπορούσε να ξεαλείψη από το πρόσωπό της τα σημάδια που της άφηναν τα σκληρά νύχια του χρόνου. Απόπειρα να μαρτυρήση ότι χρόνια της. Στους θιασάρχες έδειλανε πάντα πως ήταν σαρανταπέντε ετών, μα κανείς δεν άγνοούσε πως έκρυβε πάνω από δεκαπέντε χρόνια από την ηλικία της.

Είνε οδυνηρός και θλιβερός για όλον τον κόσμο ο έστεπος αυτός που μέρα με τη μέρα οδηγεί στα γεράματα. Μα για μιάν άρτίστα, που ήταν μάλιστα άλλοτε εξαιρεσιώς άφραια, αυτή ή παρακμή είνε πιο φριχτή, είνε οσαστό μαρτύριο.

Πρόο τριάντα έτών, ή Ρετζίνα Νταλτσόνε ήταν μιά από τις βασιλίσσας της όμορφιάς στο Παρίσι. Όταν έπαιζε στα θέατρα των βουλεβάρτων, δεν έμεινε άδικο κήσιμα στην πλατεία. Μόλις εμφανίζεταν στη σκηνή και έζασαγε ο έιδωλόλατρικός θαυμασμός του πλήθους, έσειόντουσαν οι τοίχοι από τις ζητωκραυγές και τα χειροκροτήματα. Κάθε θράδυ το καμαρίνι της ήταν γεμάτο λουλουδιών. Συγγραφείς με όνομα, καλλιτέχνη διάσημοι, πολιτικοί σπουδαίοι, όλοι οι ίοχυροί της ημέρας, σπαρχόντουσαν μπροστα στην πόρτα του καμαρινού της.

Έτσι ή Ρετζίνα είνε γίνει ήρωΐς άπειρών περιπετειών έρωτικών. Άλησμόνητη κυρίως της είνε μείνει ή έρωτική της ιστορία με το γυιό του βασιλέως ενός μικρού Κράτους. Την έρωτεύθηκε τρελλά και της έπρότεινε να την παντρευθή και να την πάη στην πατρίδα του, να την άνευθαί μαζί του στο θρόνο. Μα ή Ρετζίνα άρνήθηκε. Τι σημασία είνε γι' αυτή τότε ο θρόνος ενός μικρού Κράτους; Νά κολακίψη τη ματαιοδοξία της; Μα μήπως ολόκληρο το Παρίσι δεν της είνε στήσιος θρόνος λαμπρότερο; Μήπως δεν ήταν βασιλίσσα της όμορφιάς, "Όλοι οι μεγάλοι άνθρωποι του Παρισίου έσκυβαν να φίλησουν τα πόδια της! Μα μέσα στην καρδιά της κρατούσε πάντα ή Ρετζίνα τρωφερή την ανάμνησι του έιδωλόλου της με τον φτωχό πριγκίπα.

Είνε τότε και τον έπισημο ποιητή της ή Ρετζίνα. Τόν Άνδρέα Λιράν. Ο νέος αυτός, που το μυαλό του ήταν παραγεμισμένο από τα διάβασμα διαφόρων μυθολογιών έσύγκρινε στα ποιήματά του τη Ρετζίνα με την Άρτέμιδα, με την Άφροδίτη, με την Άθηνά, με την Κλεοπάτρα, με την Άσάστρη, με τη Βρουγγιλδή και τη Φρεδεγόνδη, με την Ζάν ντ' Άσκ κι' όλες τις ήρωΐδες των θρύλων όλων των λαών κι' έτραγουδούσε σ' όλους τους τόνους τις άσύγκριτες χάρες της. Ο φτωχός νέος έζησε πολλά χρόνια κοντά στην ένδοξη άρτίστα σαν ευγενικός και διακριτικός σύν-

τροφος όμως που δεν τον παίρνει κανείς ποτέ στα σοβαρά. Ο έρωτάς του έμοιαζε σαν εύλαβές έγκώμιο που δεν άπαιτεί άναπόδοσι.

Κι' όμως ο Άνδρέας Λιράν δεν παντρεύτηκε ποτέ. Άν κι' είνε πιά χάσει κάθε έλπίδα πως ήταν ποτέ δυνατόν ή Ρετζίνα ν' ανταποκριθή στο αίσημά του, όμως αυτός δεν έπαυε να την άγαπάη τρελλά, έιδωλόλατρικα, κι' επί είκοσι χρόνια, έκομα και τον καιρό του πολέμου, δεν είνε πάψει να της γράφη τακτικά.

Είνε άποτραθηχτή πιά και ζούσε στην έπαρχία, σ' ένα χωριό, όπου εξακολουθούσε να γράφη στίχους, έκ των όποιων μερικοί είναν, Ξπως έγραφε κάποιος κριτικός, την άπαλή χάρη των μαρμαρινών ρόδων. Σε πολλούς στίχους άσφερότανε τ' όνομα της Ρετζίνας, πράγμα που έδειχνε πως αυτή ήταν ή Μούσα του, όπως ή Βεατρίκη για το Δάντη.

Τα γράμματα του Άνδρέα Λιράν προς τη Ρετζίνα ήσαν κι' αυτά γραμμένα με το ίδιο πάθος, σαν τα ποιήματά του και ή Ρετζίνα, όσο περνούσε ο καιρός, τόσο πιο πολλή εύχάριστη ένοιωσε διαβάζοντάς τα. Πόσες φορές δεν είνε να πάη έξωκικα να έπισκεφθή τον ποιητή στο χωριό του. Μα έκείνον τον καιρό της δόξας της είνε τόσα σχέδια στο νου της, ώστε πάντα άνευθαί την έπίσκεψι αυτή γι' άργότερα.

Ήρθε κατόπιν ο πόλεμος. Ο Λιράν άποστρατεύθηκε. Η Ρετζίνα κατατόχηκε νοσοκόμα.

Κι' ο καιρός που περνούσε έξαρχάκε αλύπητα με τα σκληρά του νύχια τ' όμορφο πρόσωπό της Ρετζίνας, για το όποιο ήταν τόσο περήφανη άλλοτε. Και τώρα πιά δεν έτολιμούσανε πιά να την ίδη ο Λιράν. Μπορούσε στον άνθρωπον αυτόν που την φανταζότανε πάντα άφραια, καθώς την είνε γνωρίσει στα νεαύτα της, μπορούσε πιά να πάη να του δείξη την... γελοιογραφία του έαυτού της;

Κ' ύστερα το κοινό, μετά τον πόλεμο, έξέλασε τη Ρετζίνα Νταλτσόνε, το προπολεμικό έιδωλό του Παρισίου. Και για να ζήσει—γιατί σκορπύερα καθώς ήταν δεν οικονομήσε τίποτε στις καλές της ημέρες—η Ρετζίνα άναγκάζοταν να γυρεύη δουλειά στους θιασούς που γυύριζαν στις έπαρχίες και κάθε φορά άγκαβαρίζοταν σε χειρότερο θιασό. Η μόνη της παρηγοριά ήταν να διαβάξη τα παθητικά γράμματα του Άνδρέα Λιράν και να κυτάξη τις παλιές της φωτογραφίες.

Μέσα στο τραίνο που έπίγαινε τώρα στη Ναυμπήνη, την έτομένη της ημέρας που είνε παίζει στο Μοντιμπάν και της έκομα τις ταouxτερές παρατηρήσεις ο κ. Νεοπτόλεμος, ό τιμπερσάριος, της Ρετζίνα συλλογίζοτανε ό ποιητή της που είνε καιρό πολύ να της γράφη. Την έληθμόνησε λοιπόν κι' αυτός; "Η καμιά κακόγλωσσα τον πληροφόρησε για τα τωρινά της χάλια; "Όχι! Δεν ήταν δυνατόν να φαηί τόσο σκληρός σ' αυτή που την τραγουδούσαν επί είκοσι χρόνια. Κάτι άλλο θα συνέβη. Θάπέθανε ο καίμιος! Μα να μη γυρεύουν τίποτε, ούτε δυο σειρές, ή έφημερίδες! Άλλα στην έποχή μας ή έφημερίδες θαοούν τύπανα για τους ρεκλαμαδόρους και δεν δίνουν πενήτα για τις πραγματικές αξίες.

Μόλις κατέθηκε από το τραίνο ή Ρετζίνα, πρώτη της δουλειά ήταν να πάη στο Ταχυδρομείο. Νομίζοντας πως θάμεινε πολλές ημέρες στη Ναυμπήνη, είνε παραγγείλει να της στείλουν εκεί τα γράματά της. Στο Ταχυδρομείο της έδωσαν πολλά γράμματια, άνάμια στα όποια ήταν κι' ένας μύθ φακέλλος. Η Ρετζίνα είδε κ' έπαυε ν' άναγνωρίση το γραφικό χαρακτήρα του ποιητού. Τα γράμματια δεν ήσαν καθαρά και κανονικά, όπως συνήθως έκταβαλλίκευαν τόνα τέλλο, σαν γραμμένα από άδέλιο ή τρεμάμενο χέρι. Μα μόλις άνοιξε το φακέλλο, από τις πρώτες σειρές της έπιστολής, έκταλάθεν άμέσως γιατί ήταν έτοι ακανόνιστα τα γράμματια και γιατί είνε τόσο καιρό να λάθη έπιστολή του ποιητού.

Ο Άνδρέας Λιράν είνε ύποπτη ένα από τα φριχτότερα παθητικά που μπορεί να τούχουν στον άνθρωπο. "Υστερ' από μιά μα-

Κανένα μακιγιαρίσμα πιά δεν μπορούσε να ξεαλείψη από το πρόσωπό της τα σημάδια που της άφηναν τα νύχια του χρόνου...

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΗΣ HELENE SCHEU RIESZ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

Ι καλή που έχω ανοίξει το φωτάκι μέσα στην χροβιδοκαμάρα μου... Η πόρτες και τα παράθυρα είναι κλειστά. Κανείς δεν θα καταλάβει τίποτα. Τα παιδιά κοιούνται στο κάτω πάτωμα. Αν ο Έρικ επιστρέψει εντάξει, σήμερα χωρίς από το εργαστήριό του, δεν θα περάσει από το δωμάτιό μου. Όλα είναι τόσο βολικά, τόσο εύκολα... Σ' αγαπώ, και με, καλέ μου Θεέ...

«Μεταίφιος θα γράφουν ή θα ημερολόγους: «Η Καρόλα Ρόντερ έπλεσε όσημ δυσεύρηματος, Έλφρινόνα δεν έπλεσε το φωτάκι... Η διαλεχτή βιολόιστρια... Η απαρηγόρητη οικογένεια... Οί φίλοι της, δεν θα την λησμονήσουν ποτέ...». Όλα τα στερεότυπα των ημερολιδιών... Στη διαθήκη μου γράφω να μη

μην γίνη πολυτελής κηδεία... «Όσο ανόλογα είναι τα περιαιμένα, τόσο βρισκόμ ότι έζησα για την αγάπη... Η αγάπη είναι ό άερας, πον άνέπνεα σ' όλη μου τη ζωή. Αγαπώ, από την πρώτη στιγμή πού ζω. Έμωθα βιολιά, γιατί ήταν για μένα ή πιο καθαρή έκδήλωση της αγάπης. Ο δασκαλιός μου πίστευε ότι θα γινόμουν μιά μεγάλη καλλιτέχνης. Άδεν μπορέζ ν' άνήρξει σέ κανένα άνθρώπο, μού έλεγε. Μόνο στην Τέχνη άνήρξει έσά...»

«Κι όμως, ο πρώτος άνθρώπος πού μ' αγαπώσε, ήταν ο δασκαλιός μου... Γι' αυτό μάλιστα ύπερητύοσε την άξια μου. Άφρησα τό βιολιά για την αγάπη τού Έρικ και για την αγάπη τών παιδιών μου. Άδεν μού ήταν εύκολο. Άλλά τί έπρεπε να κώμο; Η ύγεια τού Έρικ ήταν έσπασμένη. Τό ίδιο και τών παιδιών. Και οι τρεις είχαν ανάγκη μιά άφοσμήτης μητέρας.

«Στην άσχη θέλησα να συνεχίσω και την μουσική. Είχα τό ένα από μου στο βιολιά και τό άλλο στο δωμάτιό τών παιδιών. Με τόν καιρό ύμνος αναγκάσθηκα σιγά-σιγά να τό εγκαταλείψω.

«Η γυναίκα δεν έχει δικαίωμα έκλογής. Σ' όλη της τη ζωή άκολουθεί τό έστικτό της. Τό έστικτό την όδηγει, είτε είναι μητέρα, είτε δεν είναι. Όταν είναι μητέρα, τότε ο άνδρας είναι τό πρώτο της παιδί. Τόν κώιδει, τόν περιποιείται, ζή τη ζωή της γι' αυτόν, όλα όσα κάνει, όλη της ή ύπαρξή, σ' αυτόν άφιερώνεται... Τόιοι ότα έχει έναν άνδρα διαπερη, όπως έγώ. Άπό την πρώτη μέρα τού γάμου μας ήξερα ότι ή εργασία μου ήταν για μένα τό άγιο τών άγιών. Ο Έρικ έχει άσχημήθει με την πίση τού αίματος και έκανε παρατηρήσεις, πού προκάλεσαν τόν θαυμασμό όλου τού επιστημονικού κόσμου. Για να φθάση σ' αυτό τό σημείο, θυσίασε μιά ζωή. Κλείστη-

κρούα και όδυνηρή άρρώστεια, έχασον εντελώς τό φώς του. Άδεν μπορούσε πειά να θαμώση τα ρόδινα ήλιοθαλασμεματα, ούτε να διαβάση τ' άγαπημένα μου βιβλία, τους συντρυφούς τού πόνου και της μοναξιάς του. Έζώσομε μόνος μέσα στο σκοτάδι, με τη συντροφιά μιάς γρηάς ύπηρετριάς. Κι' ένοιωθε πού δυστυχί τόν έαυτό του, γιατί έπρεπε να παρατηθή και τού μεγάλου του άνείρου, ότι θά παντρευόταν τη Ρετζίνα, όταν πειά κούρασμένη κι' αυτή από τό δόξα και τούς καλλιτεχνικούς του θριαμβούς θα έπήγαινε τέλος ν' άναπαύη κοντά σέ μιά καρδιά πού την αγαπούσε πάντα...

«Η Ρετζίνα λυπήθηκεν ελίκρινά για την κατάστασι τού σούλου μου, μιά τώρα πειά νείνο όριζόντες της ανοιγόδουσαν.

Μόλις έτελείωσε τό καλλιτεχνικό της τούρμ, έπήρε τό τρανό και ζαφνικά, ένα βράδυ, έφτασε στο χωριό τού τυφλού ποιητού και τράβηξε ίσια στο σπίτι του.

—Φίλε μου, τού είπτε, μ' εκάλέσαστε κοντά σας. Νά 'μαι, ήρθα! Θέλετε να με κρατήσετε στο σπίτι σας;

—Είπε δυνατώς: τραλλίσε ο τυφλός ποιητής. Έσαεις είσθε, Ρετζίνα; Τι εύτυχία! Δέγεστε να μέινετε μαζί μου, έτσι άνάπηρος πού κατάντησα;

—Άνδρέα, δεν κάνω και πολύ μεγάλη θυσία. άπάντησε ή Ρετζίνα, γέρασα πειά κι' είμαι άσχημη...

—Άσχημη! Έλάτε δά! Τό λέτε από εύγένεια, για να μη διαταρτηρθώ από τό μέγεθος της θυσίας σας. Άσχημη! Μά είναι ποτέ δυνατόν να σας πειράξη έσας ο χρόνος;

—Άλλοίμωμο!

—Και τό κάτω-κάτω, μπορεί να λέτε κι' άλήθεια... Μπορεί να γέρασατε και ν' άσχημήνατε. Τι σημαίνει; Εγώ δεν τό βλέπω πειά. Για μένα, θα μέινετε πάντα ώραία, όπως είσαε την ήμέρα πού σας είδα για τελευταία φορά, τότε πού όλος ο κόσμος έγονάτιζε με θαυμασμό μπρος στην ύπεροχη όμορφιά σας. Ναι, Ρετζίνα... Έλάτε λοιπόν στην άγκαλιά μου...

Κι' άγκαλιώστηκαν αψιχτά, έρίπαια κι' οι δυο, μιά έρωστειμένοι τρελλά, όπως τόν παλιό, καλό καιρό...

ζε στο εργαστήριό του μερόνυχτα ολοκληρω, με τό κεφάλι σφιγμένο ενάνω στα βιβλία. Κάθε χαρά της ζωής τού ήταν ξένη. Η μελέτη ήταν ή μόνη του άταπώλησι. Τη ζωή την έβλεπε άνάμεσα από μένα... Τώρα όμως ήθε ή στιγμή να ζήση κι' αυτός. Νά γνωρίση τη χαρά και την άπόλαυσι. Την τέχνη, τη φύσι, τις γυναίκες. Τώρα έστρεφόν τού νεύατα του, πού είχαν ύποχωρήσει έμπρός στο καθήκον και στην έπιστημη. Τώρα όμως άκριβώς έχει σωπάσει εντέλως τό βιολιά μου. Έγινε πειά σοβαρή και βαριά. Παρά τό πένινα πέντε χρόνια του, ο Έρικ τώρα μολίς άρχίζει να καθάην από τη ζωή κάθε τι πού δεν λέγεται εργασία και καθήκον. Και τώρα, πού θέλει να γυρίση και να παίξη, δεν είναι πειά έγώ ή σύντροφος πού τού χρειάζετα. Οίη μου ή ζοτικότης έχει φύγει... Άδεν μού μένει τίποτα. Αν έξυκολούθωσα άνάμα να ζω, θ' άρχίζα να έχω άξιώσεις. Άδεν θα υποθέσω τίποτε να δώσω, αλλά μόνο θα ζητούσα... Αυτό όμως δεν πρέπει να γίνη. Άδεν μπορεί κανείς, όταν έχει περάσει τη μισή ζωή του γελώντας, έξαρνα ν' άρχιση να κλαίη και να περιμένη νάρθη κάποιος να τού σπουσίση τό δάραμα...

«Ένα μόνο μπορώ τώρα να κάνω. Νά φύγω από τόν κόσμο... Αύτοκτονία... Τι έλλεινη λέξις!.. Παρά να μην λείμ; έπιστροφή στον Θεό; Κάθε άνθρώπος πρέπει να είναι και από ένα παράθυρο τού Θεού. Όταν τό παράθυρο είναι κλειστό, τό καλύτερο πού έχει κανείς να κάνει είναι να τό άνοίξη, για να μη έλιθώσενε τό φώς...

«Άχαιταφύ τόσο πού από τό καθήκον, τό θερμο θεικό φώς... Νά ξαναγίνω παιδί, να κοιμηθώ... Ο Έρικ μπορεί να πάρη τη γυναίκα τού άγατά. Άδεν θ' αναγκάστη έτσι ούτε να μ' άπατήση, ούτε να μού τη ψευμάτα. Άδεν φαντάζεται ότι τό ξέρομ... Άγατά μιά βοηθό του. Την έχει ένα χρόνο τώρα. Και νομίζω ότι είναι άξια της αγάπης του. Μια νέα ζωή είναι πάντα μιά καλύτερη ζωή...

«Τά παιδιά μου; Θα ζήσουν πού εύτυχισμένα. Ο Κάρλος, τό άγαρόμεινι μου, έχει τα χαρίσματα τού πατέρα του. Μού μοιάζει όμως κι' έμένα. Άγόρι μου! Πούς ζεταχτήρας!.. Είναι σκεδόν άνδρας. Όταν τόν έβλεπα να κομμάτια να κομμάτια τού χροβάδι του, άνειρητόμουν να τόν ίδω άναν ήμυθό, ώραίο, δυνατό άνδρα. Έξυμνο και καλό σαν τόν πατέρα του. Κι' έγινε ίπος τόν ήθελα. Έχει την έξυμνάδα τού πατέρα του, όχι όμως και όλη την καλοσύνη του. Είναι λίγο σκληρός. Τόσο τό καλύτερο. Κάποια σκληρότης χρειάζετα σ' αυτούς τους καιούς καιρούς. Είναι μολίς είκοσιετήςσών έτών και τό προτείνω όσει καθήκον. Άδεν άφρησα ποτέ κανέναν να καταλάβη πόσο είμαι ύπερηφαναη για τό γυιό μου. Με άγατά πολύ. Αίσθάνατα όμως ότι έχει ανάγκη να έλευθερωθώ από μένα. Θα πονέση, όταν έγώ λείπω από τη ζωή. Και ο πόνος τού είναι και δικός μου πόνος.

«Όταν έχει ζήσει κανείς είκοσιετάρια χρόνια μ' ένα παιδί και ζήσει κάθε ήχο της φωνής του, κάθε τρίχη τού χαριού τού κεφαλιού, δεν μπορεί να είναι ξένος στον πόνο του. Ξέρομ όμως ότι ή λήθη αυτή τού είναι άποατήρητη. Είναι σέ ήλιζία πού πρέπει να μάθη να πάση μόνος τό δρόμο στη ζωή. Νά μείνη έλευθερος, άνεξάρτητος. Όσο βρισκόμαί έγώ στη ζωή—όσο με αισθάνατα ότι βρισκόμαί στη ζωή—τό είμαι έπυόδιο. Άδεν πιστεύει στην άνεξαρτησία του, όσο έχει μητέρα.

«Μεταίφιος θα καταλάβη πόσο ήταν ως τώρα εύτυχος και άνεξάρτητος. Άδεν έχω κανένα άλλο μέσον για να τού δείξω πόσο είναι έλευθερος ο δρόμος του, παρά τό τελευταίο. Η σια πού γίνω, δεν πρέπει να σιάση κανένα δρόμο, ίδίως τό δρόμο τού άνθρώπου πού αγατά περισσότερο από κάθε άλλον στον κόσμο.

«Η Λουίζ, ή κόρη μου, ήταν πάντα άνεξάρτητη. Φαινότα σαν πραγματικότα του παραμυθού, και όμως είναι τό πιο πρακτικό κορίτσι, πού μπορεί να ανταστή κανείς. Είναι βαση για όλα. Άνέθηκε στη σπηνή και δέν της λείπει για να γίνη μεγάλη καλλιτέχνης, παρά λίγη φεισότης. Ίσως να της χρειάζετα ένα γύμνασιο στην καρδιά. Θα τό νομίσση, όταν θα ζήση τη μητέρα της...

«Είμαι ξαπλωμένη άνάπαυτικά ενάτω στο μαλακό μου ντιβάνο, άνάμεσα σέ βιβλία και στις φωτογραφίες τών άγαπημένων μου. Οί γίνον πού εύτυχισμένοι χωρίς έμένα. Έγώ—ποίος ξέρει;—ίσως να είμαι πιο εύτυχισμένη, ίσως και όχι... Άναντίω βαδίζω. Όλα όσα μού ήταν σκληρά στη ζωή και μ' έκαμαν να πονέσω, όλοένα άπαλίνονται, άπαλίνονται... και σβίνω, πλημμυρισμένη από αγάπη...»

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

—Γεια στα ρούχα δεν χωρεί.
—Λίγα λόγια και δειμένα, για να τάρχη κερδεμένα.
—Ο βλάχος κι' άρχος κι' άν γενει, πάντα βλαχιά μωρείει.
—Όποιος πνίγεται στην πρώτη βουτηριά, πάντα πνιγμένος είναι.